

*Він сильно любив
подорожувати*

до 355-річчя від дня народження

Джонатана Свіфта

(методичні рекомендації)

УДК 028.3

Відповідальна за випуск **Т.М. Клюй**
Комп'ютерна верстка, набір та оформлення **О.В. Дорохова**
Літературні редактори **Л.М. Казакова, Н.І. Шеша**

Він сильно любив подорожувати : методичні рекомендації до проведення заходів з нагоди 355-річчя від дня народження Джонатана Свіфта / КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей»; уклад., комп. верстка , набір та оформ. О. Дорохова. – Чернігів, 2022. – 24 с.

Матеріал знайомить читачів із творчістю та життєписом видатного англійського поета, письменника, сатирика, публіциста Джонатана Свіфта (1667-1745)

Зам. № 5

© КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей», 2022 р.

Департамент культури і туризму, національностей та релігій
Чернігівської обласної державної адміністрації

КЗ „Чернігівська обласна бібліотека для дітей”
Чернігівської обласної ради

Він сильно любив подорожувати

до 355-річчя від дня народження
Джонатана Свіфта

(методичні рекомендації)

Чернігів – 2022

Англійський сатирик, церковний діяч, публіцист, поет і письменник **Джонатан Свіфт** народився 30 листопада 1667 року в Дубліні (столиця Ірландії) в англійській родині. Батько Свіфта не дожив до народження сина, мати через деякий час назавжди від'їжджає до Англії і Джонатана виховує його дядько, Годвін Свіфт, відомий дублінський адвокат.

Свіфт здобув хорошу освіту — спочатку в школі графства Кілкені (1673-1681), потім у дублінському Триніті-коледжі(1682-1688), де йому присудили ступінь бакалавра мистецтв у 1686 році.

Вибух насилля, що стався в Ірландії 1689 року, змусив Свіфта шукати притулок в Англії. До кінця того ж року Свіфт став секретарем сера Уільяма Темпла, дипломата у відставці та літератора, який жив у маєтку Мур-Парк, у графстві Суррей. Свіфт залишався на цій посаді до загибелі сера Уільяма в січні 1699 року. Це були чи не найкращі часи в житті Свіфта: він мав можливість досхочу працювати у величезній бібліотеці Темпла; саме тут, у Мур-Парку, починається самостійна поетична діяльність Свіфта; 1692 року йому присуджують ступінь магістра мистецтв в Оксфорді; нарешті, маєток Темпла стає основою сімейного щастя Свіфта (письменник-початківець знайомиться з Естер Джонсон, падчеркою управителя Мур-Парку, яка спочатку була його ученицею, а згодом стала дружиною).

У 1695 році Свіфт був висвячений у сан священника англiканської церкви й упродовж наступного року служив у Кілруті, на півночі Ірландії. Опинившись у центрі релігійних чвар, Свіфт починає писати один з відомих сатиричних творів — памфлет "Казка бочки", робота над яким тривала кілька років. "Казка бочки" вийшла у світ 1704 року без вказівки на ім'я автора, зчинивши галас довкола себе. Свіфт зажив слави дотепника, після того як його авторство було розкрито. В образах трьох братів — Петра, Мартина й Джека — автор піддає нищівній критиці три гілки християнства — католицьку, англiканську та пуританську.

У 1696 році письменник повертається до Мур-Парку, де пише сатиру "Битва книг". Твір був присвячений дискусії між прибічниками "давніх і нових книг", в якій на боці "давніх" брав участь і Темпл. Свіфт у сатирі виступає проти канонізації античної спадщини, але за його творче використання (передусім для подальшого розвитку сучасної англійської літератури).

Після смерті Темпла 1699 року Свіфт переїздить до Ірландії, де отримує церковний прихід у Ларакорі. У 1702 році у дублінському Трініті-коледжі він здобуває ступінь доктора богослів'я.

Його літературна популярність стала ще більшою після виходу серії нарисів "Папери Бікерстафа" (1708-1709), в яких він висміював якогось Джона Патріджа, що складав щорічний астрологічний альманах. Образ екстравагантного джентльмена Ісака Бікерстафа настільки припав до душі читачам, що близький до вігів есеїст Річард Стіл почав видавати від імені Бікерстафа повчально-сатиричний журнал "Бовтун" (1709).

Свіфт співпрацював у цьому журналі, виступав і як прозаїк, і як поет.

Через деякий час Свіфт, уже відомий політичний письменник, відходить від вігів і зближується з членами торійського кабінету, навіть кілька місяців (1710-1711) видає торійський журнал "Екзамінер". З вересня 1710 по червень 1713 року Свіфт перебуває в Лондоні. У цей час і розгорнулась його діяльність як торійського публіциста. У сфері літературних зв'язків найбільше значення мав невеликий гурток "Клуб Мартіна Скліблеруса (Писаки)". Докладні відомості про політичні й літературні події Лондона того часу дійшли до нас у листах Свіфта, які після його загибелі дістали назву "Щоденник для Стелли" й були адресовані другу всього його життя — Естер Джонсон.

На захист торі й велику підтримку уряду у своїх статтях та памфлетах у 1713 році Свіфт обійняв посаду декана в дублінському соборі св. Патріка. Він залишає Лондон і повертається до Ірландії.

Третій період творчості Свіфта відкривається памфлетом "Пропозиція про загальне використання ірландської мануфактури" (1720), одразу після якого вийшов ряд інших памфлетів про Ірландію. На початку XVIII століття населення Ірландії було неоднорідним. Свіфт виступив на захист англо-

ірландців, але цим самим він порушив питання про тяжкий стан всієї Ірландії. Центральне місце в ірландській публіцистиці Свіфта належить "Листам Суконщика" (1724).

Твір був спрямований проти патенту, який було видано британським урядом англійському

купцю Вуду на право чеканити дрібну (і неповноцінну) монету в Ірландії. До патенту Вуда в Ірландії поставилися негативно, керуючись мотивами політичного та економічного характеру. Ірландський парламент та його виконавчі органи вжили проти монети Вуда ряд заходів, які вимагали підтримку бойкотом ірландців. "Листи Суконщика" допомагали цьому бойкотові й примусили лондонський уряд відмінити патент Вуда. Свіфт став національним героєм.

Головною книгою життя Дж. Свіфта стають "Мандрі до різних країн світу Лемюеля Гулівера" (1721-1725), що були видані в Лондоні в 1726 році.

Останнє десятиліття творчої діяльності великого сатирика, було після виходу "Мандрів до різних країн світу Лемюеля Гулівера" (1726-1737) позначено великою активністю. Свіфт пише багато різних публіцистичних та сатиричних творів, серед яких не останнє місце належить памфлетам на ірландську тему. Виступи Свіфта на захист Ірландії, як і раніше, знаходять відгук у серцях людей і їх підтримку. Його обирають почесним громадянином Дубліна (1729). У цей період Свіфт пише багато поезій. Його вірші позначені тематичною різноманітністю. Провідним жанром віршів є політична сатира, як правило, пов'язана з Ірландією ("Клуб Легіон", 1736). Підсумок своєї творчої діяльності Свіфт підводить в одному з найбільш значущих своїх поетичних творів — "Віршах на смерть доктора Свіфта" (1731, видані 1738).

Останні роки життя Свіфта минули на самоті і були затьмарені важкою хворобою. Письменник страждав від прогресуючого психічного розладу. Джонатан Свіфт помер 19

жовтня 1745 року в Дубліні. На його могилі вирізьблена складена ним епітафія: "Тут покоїться тіло Джонатана Свіфта, доктора богослов'я, декана цього кафедрального собору, жорстоке обурення не може більше терзати його серце. Проходь, подорожній, і наслідуй, якщо зможеш, сміливому захиснику свободи".

Джонатан Свіфт: цікаві факти

- ✓ Джонатана назвали на честь батька, який помер ще до його народження.
- ✓ Свіфт мав славу похмурого чоловіка, незважаючи на те, що він завжди висміював недоліки. Навіть в його описах завжди говорилося про те, що обличчя у нього завжди суворе і навіть усмішка не пом'якшувала погляду.
- ✓ Письменник інкогніто любив брати участь в літературних і політичних суперечках. Навіть прийнятий в 1694 році духовний сан не завадив йому приїжджати в Лондон і, переодягнувшись в чорну сутану, сидіти за столиком в кав'ярнях і вислуховував літературні та політичні суперечки.

Вислухавши все це, він вибухав дотепами і каламбуром, які довго переказувалися місцевими жителями.

- ✓ «Подорожі Гуллівера» справжній бестселер. У перші три тижні було продано 10 000 екземплярів.
- ✓ У «Мандрах Гуллівера» згадуються два супутника Марса, відкриті лише в ХІХ столітті.
- ✓ Свої твори Джонатан Свіфт публікував анонімно і абсолютно нічого не отримував за їх публікації. Цікаво, що тільки за твір «Подорожі Гуллівера» він взяв оплату в 200 фунтів стерлінгів. Але читачі завжди впізнавали Свіфта по улюблений іронії і уїдливій сатирі.
- ✓ У книзі «Подорожі Гуллівера» письменник придумав нові слова – «йеху» і «ліліпут», які увійшли в мови всього світу. Крім того, автор твору описує два супутники червоної планети Марс. До слова, їх відкрили і описали вчені набагато пізніше.
- ✓ Дивно, що завзятий сатирик і любитель гострого слівця писав і лірику. Самим знаменитим є ліричний

твір під назвою «Щоденник для Стелли». У ньому автор постає добрим і дбайливим другом.

- ✓ Джонатан Свіфт сильно любив подорожувати.
- ✓ Життя Джонатана Свіфта просто дивовижне: він вважався негласним ірландським правителем. Його твори були популярні в усій Європі. Навіть ірландський намісник з посмішкою стверджував, що він править країною тільки з дозволу великого декана Джонатана Свіфта
- ✓ Письменник передбачив, що впаде в безумство. Прогулюючись якимось в парку, Свіфт побачив засихаючого з верхівки в'яза. У роздумах Джонатан зауважив, що вмирати він буде також з голови. Так і сталося.
- ✓ На честь Дж.Свіфта названі: Свіфт — кратер на Місяці; Свіфт — кратер на одному з супутників Марса, які він вгадав.

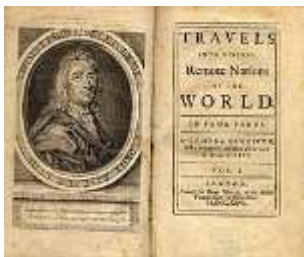
"Мандри Гулівера"

(1721 – 1725)

Кожен із нас у душі – невиправний мрійник. А Джонатан Свіфт був видатним мрійником і вигадником, що подарував нам у спадок цінний скарб – роман «Мандри Гуллівера», гортаючи сторінки якого ми щоразу міркуємо, де вигадка, а де реалії, і намагаємося «впіймати» істину, мудрість, які несе нам письменник своїм твором.

За жанром "Мандри Гулівера" - це сатиричний філософсько-політичний роман, що посідає вагомe місце в розвитку мистецтва доби Просвітництва. Своєрідність жанрової природи твору полягає в поєднанні романної та памфлетної форм, що підкреслює специфічну особливість свіфтовського роману — виразно відчутні публіцистичні засади.

Повна назва книги: «Мандри до деяких віддалених країн світу в чотирьох частинах: Твір Лемюеля Гуллівера, спочатку хірурга, а потім капітана кількох кораблів» (англ. *Travels into Several Remote Nations of the World, in Four Parts. By Lemuel Gulliver, First a Surgeon, and then a Captain of several Ships*). Перше видання вийшло в 1726-1727 роках у Лондоні.

Початок роботи над тетралогією відноситься до 1721. Робота над книгою тривала до 1725. В 1726 році перші два томи «Подорожей Гулівера» (без вказівки імені справжнього автора) виходять у світ; інші два були

опубліковані в наступному році. Книга, дещо зіпсована цензурою, користується небаченим успіхом, і авторство її ні для кого не секрет. За кілька місяців «Подорожі Гулівера» перевидавалися тричі, незабаром з'явилися переклади німецькою, нідерландською, італійською та іншими мовами, а також великі коментарі з розшифровкою свіфтівських натяків і алегорій.

У першій частині книги Гулівер потрапляє в країну дріб'язкових і зарозумілих карликів-ліліпутів. У другій, в країні велетнів, він сам опиняється для них в такій ролі. У третій частині Гулівер відвідує низку фантастичних країн, населених зарозумілими людьми. В четвертій йому доводиться опинитись у країні дикунів егу, котрі втілюють собою все тваринне, що є у людині, не облагороджене духовністю.

Головною темою "Мандрів" є мінливість зовнішнього світу природи та людини, зображена у вигляді фантастичного та казкового середовища, до якого потрапляє Гулівер під час своїх мандрів. Роман складається з чотирьох частин, у кожній з яких розповідається про перебування героя в тій чи іншій країні (у ліліпутів, велетнів, у Лапуті, у країні гуінгмів). Твір має яскраво виражені риси роману-подорожі пригодницько-фантастичного характеру. Це приваблює, перш за все дітей. Вводячи казкові та фантастичні мотиви в їх особливій художній функції, Свіфт не обмежується нею, розширює її значущість за допомогою пародії, на основі якої будується сатиричний гротеск. Текст "Мандрів" пронизаний алюзіями, ремінісценціями, натяками, прихованими й явними цитатами.

Зображуючи Ліліпутію, Свіфт висміює все те, що його не задовольняє в сучасній Англії. Закони, звичаї, устрій Ліліпутії — це гігантська карикатура на монархічну Британію. Країна велетнів Бробдингнег змальовується автором як ідеальна монархія, яка протистоїть недосконалій Англії, а її король — як мудрий правитель, який засуджує війни й у своїх діях користується принципами вищої моралі.

Подорож Гулівера до Лапути з відвідуванням Великої Академії — це в'їдлива сатира письменника на псевдонауку його часів з її відірваністю від реального життя. Заключна частина роману знайомить читача з останньою мандрівкою Гулівера — до країни з розумними кіньми й здичавілими представниками людства — йеху. Все це результат глибокого розчарування автора в можливостях позитивного розвитку людського суспільства.

Подвійна художня функція фантастики — наочність та гротескна пародія — опрацьовується Свіфтом у руслі античної і гуманістичної традиції. У співвідношенні з цією традицією мотиви групуються навколо схеми вигаданої мандрівки. Щодо Гулівера, то надана схема спирається також на англійську прозу XVII століття, в якій широко показані розповіді мандрівників епохи великих географічних відкриттів. З описів морських подорожей XVII століття Свіфт запозичує мандрівний колорит, який дає фантастиці ілюзію зримої реальності. Ця ілюзія збільшується ще й завдяки тому, що в зовнішньому вигляді між ліліпутами та велетнями, з одного боку, і самим Гулівером та його світом — з другого, існує співвідношення величин. Кількісні співвідношення підтримуються якісними різницями, які встановлює Свіфт між розумовим і моральним

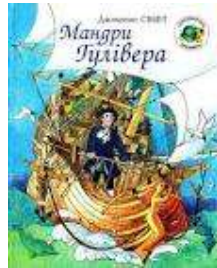
рівнем Гулівера, його свідомістю і відповідно свідомістю ліліпутів, бробдингнежців, йеху, гуїгнгнів. Кут зору, під яким Гулівер бачить чергову країну своїх мандрів, заздалегідь точно встановлений; він визначається тим, наскільки її мешканці більші чи менші за Гулівера в розумовому та моральному відношенні. Люзія правдоподібності, яка охоплює гротескний світ "Мандрів", з одного боку, наближує його до читача, з другого — маскує памфлетну основу твору. Казкова фабула разом з правдоподібним пригодницьким колоритом морської мандрівки становить конструктивну основу "Мандрів". Сюди можна включити й автобіографічний елемент — сімейні розповіді та особисті враження Свіфта про незвичайну пригоду його раннього дитинства.

Предметом сатиричного зображення в "Мандрах" є історія. Свіфт прилучає до неї читача на прикладі сучасної для нього Англії. Перша й третя частини сповнені натяків, і сатира в них має більш конкретний характер, ніж у двох інших частинах. У "Мандрах до Ліліпутії!" натяки органічно вплетені до розгортання подій. Історична алюзія у Свіфта не відмінюється хронологічною послідовністю, вона може належати до окремої особи й вказувати на малі біографічні подробиці. Так, наприклад, у другій частині опис минулих смут в Бробдингнезі має на увазі соціальне потрясіння XVII століття; в третій частині, яка розпадається на окремі епізоди, метою сатири є не тільки вади англійського політичного життя, але й безмірні претензії експериментально-

математичного природознавства.

Популярність свіфтівського героя викликала до життя численні наслідування, фальшиві продовження, інсценування і навіть оперети за мотивами «Подорожей Гулівера». На початку XIX століття в різних країнах з'являються сильно скорочені дитячі перекази «Гулівера».

За сюжетом Д.Свіфта знято понад десяток ігрових та анімаційних фільмів. Першу екранізацію здійснив французький режисер Жорж Мельєс (1902), у якій знявся сам у ролі Гуллівера в оточенні ляльок-ліліпутів.

Більшість екранізацій «Мандрів Лемюеля Гуллівера» має розважальний характер. Діснеївською казкою можна назвати мультфільми про пригоди Гуллівера, створені в США (1968); у Великій Британії – Бельгії (1977); в Індії – Великій Британії (2006). Автори цих стрічок вільно інтерпретують сюжет твору, доповнюючи його новими епізодами й персонажами, роблячи з Гуллівера казкового супергероя.

Серед усіх екранізацій роману вирізняється фільм «Мандри Гуллівера» (реж. Ч.Старрідж, Велика Британія – США, 1996р.). Дві серії фільму дають повне уявлення не тільки про мандрівки героя, а й про постать автора, життя якого нагадувало скутого тисячами ліліпутських ниток велетня.

- Джонатан Свіфт. Гулівер у Лапутів / За Україну. Львів: журнал «Світ дитини», 1934. — переклад частини про відвідання Лапути.
- Джонатан Свіфт. Гулівер у Гиржунів / За Україну. Львів: журнал «Світ дитини», 1934. — переклад частини про відвідання гуїгннів.
- Джонатан Свіфт. Мандри Лемюеля Гуллівера. Київ: «Веселка», 1975.
- Джонатан Свіфт. Мандри Гулівера. Київ: «Дніпро», 1983. У серії «Вершини світової літератури». Том 47.
- Джонатан Свіфт. Мандри Лемюеля Гуллівера. Київ: «Веселка», 1991. У серії «Зарубіжна фантастика».
- Джонатан Свіфт. Мандри до різних далеких країн світу Лемюеля Гуллівера, спершу лікаря, а потім капітана кількох кораблів. Харків: «Фоліо», 2004.
- Джонатан Свіфт. Мандри до різних далеких країн світу Лемюеля Гуллівера, спершу лікаря, а потім капітана кількох кораблів. Київ: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2009.
- Джонатан Свіфт. Мандри Гулівера. Київ: «Країна мрій», 2009.
- Джонатан Свіфт. Мандри до різних далеких країн світу Лемюеля Гуллівера, спершу лікаря, а потім капітана кількох кораблів. Київ: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2011.

Читати «Мандри Гуллівера» online :

<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1092>

<http://maxima-library.org/knigi/genre/b/373997?format=read>

<https://knigogo.com.ua/chitati-online/mandry-gullivera/>

https://modernlib.net/books/dzhonatan_svft/mandri_gullvera/read/

<https://mognb.ru/books/1416266-mandri-ullvera>

Слухати «Мандри Гуллівера» online :

<https://t.me/s/abookua?q=%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B8+%D0%B3%D1%83%D0%BB%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B0>

http://ditky.info/load/audio/audiokniga_mandri/18-1-0-1435

<https://sluhay.com.ua/5162628:dzhonatan-sv%D1%96ft-mandjri-gull%D1%96vera>

<https://kras-merias.in.ua/22642.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=lLpfHQ4zEzc>

Літературна гра-подорож

«Дивовижні пригоди у фантастичному світі»

(по роману Д.Свіфта «Мандри Гуллівера»)

(Для читачів-учнів 8-9кл.)

Перша зупинка «Розминка»

Чи знаєш ти:

❖ ...повну назву книги? («Мандри до деяких віддалених країн світу в чотирьох частинах: Твір Лемюеля Гуллівера, спочатку хірурга, а потім капітана кількох кораблів»)

- ❖ ...де і коли вийшло перше видання книги?
(Перше видання вийшло в 1726-1727 роках у Лондоні)
- ❖ ...жанр твору «Мандри Гуллівера»?
(Сатиричний, соціально-фантастичний роман, створений у формі подорожі)
- ❖ ...у якому океані розташовані автором майже всі вигадані країни (за винятком країни коней)? (Тихому океані)
- ❖ ...які слова придумав Свіфт при написанні «Мандрів Гуллівера»? («Ліліпут» - маленька на зріст людина; «єгу»)
- ❖ ...два супутника якої планети сонячної системи, відкриті лише в ХІХ столітті, згадуються у «Мандрах Гуллівера»? (Супутники Марса)
- ❖ ...які різновиди комічного Д.Свіфт використав у романі «Мандри Гуллівера»? (Гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск тощо)
- ❖ ... як називається повість Вольтера, яка була написана під сильним впливом «Мандрів Гуллівера»? («Мікромегас»)

Друга зупинка «Ти – детектив»

Впізнай за описом речі, які були знайдені й відібрані у кишенях Гуллівера.

- ✓ «З трудом погортали і відкрили, не зрозумівши» (Записник)
- ✓ «Порошок чорного кольору» (Порох)
- ✓ «Срібна скриня з кришкою» (Табакерка)

- ✓ «Прямокутник, килим білого кольору» (Хустинка)
- ✓ «Це ж огорожа міського парку!» (Гребінець)
- ✓ «Білі круглі предмети, можливо, срібні, схожі на щити наших воїнів, жовті круглі предмети, можливо, золоті, більші за наші тарілки і набагато важчі» (Монети)
- ✓ «Круглі ядра» (Дробинки)
- ✓ «Круглий предмет. Одна стіна прозора, мов крига. Крізь неї видно дванадцять чорних знаків. Знаки розташовані по колу. По них рухаються дві стрілки: одна довга, друга коротша. Усередині предмета постійно хтось стукає. Можливо, зубами.» (Годинник)
- ✓ «Цей предмет впізнали відразу, хоча він був колосального розміру» (Шпага)
- ✓ «Велетенський чорний предмет з круглим горбом посередині та з широкими плоскими краями» (Капелюх)
- ✓ «Невідомий предмет» (Бритва)

Третя зупинка «Мандруй разом з Гуллівером»

Чи уважно ти читав книгу? Дай відповіді на запитання.

- Скільки братів було у Гуллівера? (Чотири)
- Які науки вивчав Гуллівер? (Медицину, навігацію, математику)
- Яку професію обрав герой? (Лікаря-хірурга)
- Хто був його наставником? (Бернс)
- Як називався корабль, на якому Гуллівер відправився у подорож? («Антилопа»)
- Маршрут корабля... (З Брістоля до Ост-Індії)
- Що брав Гуллівер у плавання? (Багато книжок)

- Чому Гуллівер опинився на острові ліліпутів?
(Через корабельну аварію)
- Скільки коней перевозили Гуллівера до Мілдендо?
(1500)
- Чому імператор Ліліпутії шкандибав? (Через різницю у висоті каблуків)
- З якою країною ворогували ліліпути? (Блефуску)
- Скільки очей мало правосуддя? (Шість)
- Причина ворожнечі між країнами? (З якого кінця розбивати яйця)
- Яку кару придумали ліліпути для Гуллівера?
(Осліплення)
- Яким чином Гуллівер врятувався від страти?
(Пішов із візитом до Блефуску)

Він сильно любив подорожувати

до 355-річчя від дня народження
Джонатана Свіфта

(методичні рекомендації)

Відповідальна за випуск Т.М. Ключ
Комп'ютерна верстка, набір та оформлення О.В. Дорохова
Літературні редактори Л.М. Казакова, Н.І. Шеша

Видавець та виготовлювач
КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей»
Прспект Левка Лук'яненка, 22-А, м. Чернігів, 14032

Тел. 95-19-45, 95-18-62
<http://ostrovskogo.com.ua>
[mail:ostrovskogo@online.ua](mailto:ostrovskogo@online.ua)